

HƯỚNG DẪN VỀ ĐẠO ĐỨC CHO THỰC HÀNH THỐNG KÊ

Tóm tắt:

Hướng dẫn đạo đức cho thực hành thống kê nhằm giúp nhà thực hành thống kê đưa ra những quyết định có đạo đức. Bài viết dưới đây giới thiệu 8 nguyên tắc của Hiệp hội thống kê Mỹ (ASA) về đạo đức trong thực hành thống kê, gồm: Tính chuyên nghiệp và trách nhiệm; tính nhất quán của dữ liệu và phương pháp; trách nhiệm trong khoa học/ công chúng/ nhà tài trợ/ khách hàng; trách nhiệm với đối tượng nghiên cứu; trách nhiệm với nhóm chuyên gia; trách nhiệm với nhà thống kê hoặc nhà thực hành thống kê khác; trách nhiệm cáo buộc những hành vi sai trái; trách nhiệm của các nhà sử dụng nhân lực thống kê, bao gồm tổ chức, cá nhân, luật sư, hoặc khách hàng thống kê khác.

Hướng dẫn đạo đức cho thực hành thống kê của Hiệp hội thống kê Mỹ (ASA) nhằm giúp nhà thực hành thống kê đưa ra những quyết định có đạo đức. Ngoài ra, hướng dẫn này nhằm thúc đẩy trách nhiệm bằng cách thông báo cho những người dựa trên các tiêu chuẩn phân tích thống kê mà họ mong đợi. Quy định của thống kê liên kết các khả năng quan sát với khả năng thu thập bằng chứng và đưa ra quyết định, cung cấp nền tảng cho việc xây dựng một xã hội đòi hỏi nhiều thông tin hơn. Bởi vì xã hội phụ thuộc vào sự dự báo thông tin dựa trên các phương pháp thống kê, tất cả các nhà thực hành thống kê, không phân biệt trình độ đào tạo và nghề nghiệp hoặc chức danh công việc, có bốn phận phải làm việc một cách chuyên nghiệp, thành thạo, có đạo đức để ngăn cản bất kỳ loại hành vi thiếu chuyên nghiệp và phản khoa học nào⁷.

Thực hành thống kê tốt về cơ bản dựa trên các giả định minh bạch, các kết quả có thể tái tạo và các diễn giải hợp lệ. Trong một số trường hợp, các nguyên tắc hướng dẫn có thể xung đột với nhau đòi hỏi chúng ta ưu tiên nguyên tắc theo ngữ cảnh. Tuy nhiên, trong tất cả các trường hợp, các bên liên quan có nghĩa vụ phải hành động một cách có thiện ý, phù hợp với các hướng dẫn và khuyến khích những người khác cũng thực hiện như vậy. Trên tất cả, tính chuyên nghiệp trong thực hành thống kê giả định mục tiêu của việc nâng cao kiến thức trong khi tránh làm tổn hại sử dụng số

Phát hiện và kiểm soát các bệnh truyền nhiễm mới hoặc tái phát sớm phụ thuộc vào số liệu thống kê dịch tễ học. Trí tuệ và sức khỏe cộng đồng có liên quan trong các ứng dụng tâm lý và xã hội học về phân tích thống kê.

Hoạt động hiệu quả của nền kinh tế phụ thuộc vào sự sẵn có của dữ liệu về kinh tế đáng tin cậy, kịp thời, và giải thích đúng. Lợi nhuận của các công ty cá nhân phụ thuộc một phần vào việc kiểm soát chất lượng và nghiên cứu thị trường, cả hai đều phải dựa vào các phương pháp thống kê. Lợi ích năng suất nông nghiệp rất lớn từ các ứng dụng thống kê để nghiên cứu và báo cáo đầu ra. Quyết định chính sách của Chính phủ liên quan đến y tế công cộng, tư pháp hình sự, công bằng xã hội, giáo dục, môi trường, quốc phòng, an ninh và phụ thuộc một phần vào số liệu thống kê hợp lý.

⁷ Việc sử dụng số liệu thống kê trong chẩn đoán y tế và nghiên cứu y sinh học có thể ảnh hưởng đến việc cá nhân sống hay chết, cho dù sức khỏe của họ được bảo vệ hoặc bị hủy hoại, và liệu đây là tiến bộ về khoa học y tế hay đã bị chệch hướng. Cuộc sống, cái chết, và sức khỏe có xung quanh trong các phân tích thống kê trong các ngành nghề, môi trường, hoặc an toàn giao thông.

liệu thông kê để theo đuổi các mục đích phi đạo đức vốn đã thiếu đạo đức⁸.

Các nguyên tắc trong Hướng dẫn này áp dụng cho những người làm nghề thông kê và những người trong các ngành nghề khác có sử dụng phương pháp thông kê trong công tác chuyên môn. Vì vậy, trong Hướng dẫn này, thuật ngữ “nhà thông kê” bao gồm tất cả nhà thực hành thông kê và khoa học định lượng, không phân biệt chức danh công việc hoặc bằng cấp, bao gồm các nhà thông kê ở tất cả vị trí nghề nghiệp, các thành viên ở ngành nghề khác, những người sử dụng và báo cáo phân tích thông kê và ý nghĩa của chúng.

A. Tính chuyên nghiệp và trách nhiệm

Các nhà thông kê có đạo đức sử dụng phương pháp và dữ liệu một cách có liên quan và phù hợp, không thiên vị hay có thành kiến, cần sản xuất một cách hợp lệ, kết quả có thể diễn dịch, và tái sản xuất⁹. Các nhà thông kê có đạo đức không cố ý chấp nhận công việc mà bản thân không có đủ trình độ, là trung thực với khách hàng về bất kỳ hạn chế về chuyên môn nào, và lấy ý kiến tư vấn của các nhà thông kê khác khi cần thiết hoặc khi có nghi ngờ.

Nhà thông kê có đạo đức cần:

⁸ Hành vi sai trái không giới hạn với các trường hợp đạo văn và ngụy tạo hoặc giả mạo dữ liệu. Nói rộng hơn, hành vi sai trái bao gồm tất cả sự không trung thực chuyên nghiệp, bởi sự ủy thác hoặc bỏ sót, và trong các lĩnh vực hoạt động chuyên nghiệp và cách diễn đạt, tất cả sự thiếu tôn trọng gây hại cho người dân, sử dụng trái phép tài sản trí tuệ và thể chất của họ, và những gièm pha phi lý từ danh tiếng của họ.

⁹ Thông thường, mỗi nghiên cứu nên được dựa trên sự am hiểu tốt về chủ đề, vấn đề quan trọng và được xác định rõ ràng cho giai đoạn (thăm dò, trung gian, hoặc cuối cùng) của phân tích trước khi nhìn vào những dữ liệu này sẽ được quyết định cho giai đoạn đó và tiêu chuẩn kỹ thuật để chứng minh cho sự liên quan thực tế của nghiên cứu và ý nghĩa dữ liệu được sử dụng.

(1) Xác định và giảm nhẹ bất kỳ sở thích nào của các nhà điều tra hoặc các nhà cung cấp dữ liệu mà có thể xác định được trước hoặc có ảnh hưởng trong quá trình phân tích/kết quả¹⁰.

(2) Lựa chọn phương pháp lấy mẫu và phân tích phù hợp và hợp lý cho các câu hỏi cụ thể để được giải quyết, do đó các kết quả suy rộng ra ngoài mẫu cho tổng thể có liên quan đến các mục tiêu với sai số nhỏ nhất theo các giả định hợp lý¹¹.

(3) Tôn trọng và công nhận những đóng góp và sở hữu trí tuệ của người khác.

(4) Khi thiết lập quyền tác giả cho các áp phích, bài báo và học bổng khác, cố gắng làm rõ cơ sở căn cứ cho vấn đề này, nêu được hã xác định căn cứ khác so với đóng góp trí tuệ¹².

(5) Tiết lộ các mâu thuẫn về lợi ích, tài chính và vấn đề khác, quản lý hoặc giải quyết

¹⁰ Chạy nhiều thử nghiệm trên cùng một dữ liệu đặt ở cùng một giai đoạn của một phân tích làm tăng cơ hội có được ít nhất một kết quả không hợp lệ. Lựa chọn một trong những kết quả “ý nghĩa” từ một sự đa dạng của các thử nghiệm song song đưa ra nguy cơ nghiêm trọng của một kết luận không chính xác. Không tiết lộ mức độ đầy đủ các thử nghiệm và kết quả của họ trong trường hợp này sẽ là rất sai lầm.

¹¹ Ví dụ, giải quyết nhiều yếu tố tiềm ẩn có khả năng gây nhiễu trong nghiên cứu quan sát và sử dụng thận trọng trong suy luận nhân quả. Thực tế là thủ tục tự động không bảo đảm tính chính xác hoặc sự phù hợp; điều này cũng là cần thiết để hiểu được lý thuyết, dữ liệu và phương pháp được sử dụng trong mỗi nghiên cứu thống kê.

¹² Tốt nhất, để tác giả trong các ấn phẩm thông kê cần sắp xếp được theo mức độ đóng góp trí tuệ để nghiên cứu dựa trên các tài liệu được công bố, có thể xác định được tính khả thi. Khi một số quy tắc khác về trật tự quyền tác giả được sử dụng trong một ấn phẩm thông kê, các quy tắc cần được công bố trong chú thích hoặc tài liệu tham khảo. Trường hợp thứ tự tác giả bởi đóng góp được thừa nhận cho việc đưa ra quyết định về tuyên dụng, đề bạt, hoặc đang trong nhiệm kỳ, ví dụ, không công khai quy tắc có thể gây thiệt hại hoặc ảnh hưởng đến sự nghiệp.

chúng theo luật và quy định đã được thiết lập (cơ quan/khu vực/địa phương)¹³.

(6) Chịu hoàn toàn trách nhiệm về hoạt động chuyên môn của mình. Chỉ cung cấp bằng chứng về mặt chuyên môn, biên bản làm việc, và bài thuyết trình để sẵn sàng có thể phản biện chuyên gia.

B. Tính nhất quán của dữ liệu và phương pháp

Các nhà thống kê có đạo đức cần thẳng thắn về những hạn chế nào đã biết hoặc có nghi ngờ về hạn chế, nhược điểm, hoặc độ chệch trong dữ liệu mà có thể ảnh hưởng đến tính nhất quán hoặc độ tin cậy của phân tích thống kê. Giải thích khách quan và hợp lý các kết quả, công nhận các phân tích cơ bản và thừa nhận mức độ tin cậy và tính nhất quán của dữ liệu¹⁴.

Nhà thống kê có đạo đức cần:

(1) Thừa nhận các giả định thống kê và nội dung trong việc thực hiện và giải thích của bất kỳ phân tích nào. Khi báo cáo về tính hợp pháp của dữ liệu được sử dụng, thừa nhận phương pháp chỉnh sửa dữ liệu, bao gồm bất kỳ phương pháp dự đoán giá trị bị thiếu “missing” nào.

(2) Báo cáo những hạn chế của suy luận thống kê và các nguồn có thể lỗi¹⁵.

¹³ Điều này đôi khi có thể yêu cầu thoái vốn khi lợi ích cá nhân bị mâu thuẫn hoặc rút vốn từ các hoạt động chuyên nghiệp. Ví dụ nơi xung đột lợi ích có thể có vấn đề bao gồm đánh giá trợ cấp, đánh giá ngang hàng khác, và tình trạng quan hệ căng thẳng giữa hoa hồng và lợi ích tài chính cá nhân hoặc gia đình.

¹⁴ Đối với công chúng, truyền đạt các phạm vi, tính liên quan và kết luận của một nghiên cứu mà không có phiên nhiều kỹ thuật. Đối với các tài liệu chuyên nghiệp, phấn đấu để trả lời các câu hỏi có thể xảy ra với các đồng nghiệp của bạn.

¹⁵ Ví dụ, tiết lộ bất cứ thất bại nào khi theo đuổi trên một kế hoạch lấy mẫu hoặc đồng ý phân tích và giải

(3) Trong các ấn phẩm, báo cáo hoặc bằng chứng, xác định ai là người chịu trách nhiệm về công tác thống kê, nếu nó chưa được rõ ràng.

(4) Báo cáo nguồn và đánh giá mức độ đầy đủ của dữ liệu; giải thích thận trọng tất cả các dữ liệu trong nghiên cứu và các mẫu thực tế sử dụng.

(5) Báo cáo rõ ràng và đầy đủ các bước thực hiện để bảo đảm tính nhất quán dữ liệu và kết quả hợp lệ.

(6) Nếu được thì chú ý đến biến số gây nhiều tiềm năng không bao gồm trong nghiên cứu.

(7) Trong ấn phẩm và báo cáo, sẽ thể hiện những phát hiện vừa đảm bảo trung thực vừa có ý nghĩa cho người sử dụng, bao gồm các bảng biểu, mô hình và đồ họa.

(8) Trong ấn phẩm hoặc bằng chứng, xác định nhà tài trợ tài chính của nghiên cứu, các mục đích đã đề ra, và mục đích sử dụng các kết quả nghiên cứu.

(9) Khi báo cáo phân tích dữ liệu tình nguyện hoặc các dữ liệu khác có thể không đại diện cho một tổng thể xác định, bao gồm những khuyến cáo phù hợp, và lấy trọng số phù hợp nếu có sử dụng.

(10) Để hỗ trợ đánh giá ngang hàng và nhân rộng, chia sẻ dữ liệu được sử dụng trong phân tích bất cứ khi nào có thể hoặc được phép, và sử dụng thận trọng để bảo vệ dữ liệu độc quyền và dữ liệu mật, bao gồm tất cả các dữ liệu không thích hợp tiết lộ danh tính người trả lời.

thích bất kỳ hậu quả xấu nào trong kết quả. Điểm phù hợp của các phương pháp phân tích và giả định vốn có của họ liên quan đến hoàn cảnh của các nghiên cứu cụ thể. Xác định các thói quen sử dụng máy tính để thực hiện các phương pháp phân tích.

(11) Cố gắng kịp thời sửa chữa bất kỳ lỗi nào được phát hiện trong khi sản xuất các báo cáo sau cùng hoặc sau khi công bố. Khi thích hợp, thông báo các hiệu chỉnh một cách công khai.

C. Trách nhiệm trong khoa học/ công chúng/ nhà tài trợ/ khách hàng

Các nhà thông kê có đạo đức khuyến khích những suy luận hợp lệ, minh bạch, và khoa học tốt nói chung, giữ lợi ích cho công chúng, nhà tài trợ, người dùng, hoặc khách hàng trong tâm trí (cũng như các đồng nghiệp, bệnh nhân, công chúng và cộng đồng khoa học)¹⁶.

Nhà thông kê có đạo đức cần:

(1) Trong phạm vi có thể, giới thiệu cho khách hàng hoặc người sử dụng lựa chọn giữa các phương pháp thông kê có thể thay thế khác nhau trong phạm vi cho phép về chi phí hoặc tính chính xác.

(2) Phân đầu để giải thích bất kỳ hậu quả xấu sẽ thất bại để tiếp tục theo đuổi một thỏa thuận lấy mẫu hoặc kế hoạch phân tích.

(3) Áp dụng thủ tục lấy mẫu và phân tích thông kê khoa học không được xác định trước kết quả đầu ra.

(4) Phân đầu để những kiến thức thông kê mới được phổ biến rộng rãi nhằm cung cấp lợi ích

cho xã hội một cách rộng lớn và xa hơn phạm vi của chính các ứng dụng¹⁷.

(5) Hiểu và tuân thủ theo các yêu cầu bảo mật về thu thập, phát hành, phổ biến dữ liệu và bất kỳ hạn chế nào với việc sử dụng chúng được thiết lập bởi các nhà cung cấp dữ liệu (trong phạm vi pháp luật quy định), bảo vệ việc dùng và tiết lộ dữ liệu phù hợp. Bảo vệ thông tin đặc quyền của cá nhân, khách hàng, hoặc nhà tài trợ.

D. Trách nhiệm với đối tượng nghiên cứu

Nhà thông kê có đạo đức cần bảo vệ và tôn trọng các quyền và lợi ích của các đối tượng bao gồm con người và sinh vật ở tất cả các giai đoạn khi họ tham gia trong một dự án. Điều này bao gồm người trả lời các cuộc điều tra, hồ sơ hành chính cá nhân, và các đối tượng nghiên cứu liên quan đến tâm sinh lý.

Nhà thông kê có đạo đức cần:

(1) Giữ thông tin và tuân thủ các quy tắc, quy định và hướng dẫn hiện hành để bảo vệ và phúc lợi của các đối tượng gồm con người và sinh vật¹⁸.

(2) Cố gắng tránh việc sử dụng quá nhiều hay quá ít số lượng đối tượng nghiên cứu, và sự mạo hiểm quá mức đối tượng nghiên cứu (y tế, phúc lợi xã hội, bảo mật và quyền sở hữu dữ liệu

¹⁶ Các nhà thông kê được khuyến khích tham gia vào các hoạt động chuyên nghiệp góp phần cải thiện và nâng cao vị thế nghề thông kê tại Hoa Kỳ và trên thế giới. Phải thừa nhận rằng khả năng để làm những việc vì lợi ích cộng đồng có thể bị hạn chế bởi các điều kiện làm việc của các nhà thông kê và hoàn cảnh cá nhân, nhưng các nhà thông kê phải được mở cửa cho các cơ hội về việc làm vì lợi ích cộng đồng khác, bao gồm cả dịch vụ cho cộng đồng địa phương hoặc các tổ chức quốc tế. Dịch vụ cho nghề thông kê bao gồm cả dịch vụ trong các ủy ban ASA, và các chương cũng khuyến khích điều này.

¹⁷ Phương pháp thông kê có thể được áp dụng rộng rãi cho nhiều lớp học hoặc ứng dụng. Các nhà sáng tạo thông kê cũng có thể được hưởng tiền hoặc các phần thưởng cho tác phẩm, phần mềm, hoặc kết quả nghiên cứu của họ.

¹⁸ Đảm bảo lập kế hoạch đầy đủ để hỗ trợ các giá trị thực tiễn của việc nghiên cứu, hiệu lực của kết quả dự kiến, báo trước khả năng cung cấp sự bảo vệ, và xem xét tất cả các vấn đề đạo đức khác có liên quan.

của riêng mình), bằng cách đưa ra khuyến nghị về quy mô nghiên cứu¹⁹.

(3) Bảo vệ sự riêng tư và bảo mật các đối tượng nghiên cứu và thông tin cá nhân có liên quan, cho dù các thông tin thu được trực tiếp từ các đối tượng, thông qua người khác, hoặc qua hồ sơ hiện có. Dự kiến và yêu cầu phê duyệt việc sử dụng dữ liệu gián tiếp và dữ liệu thứ cấp, bao gồm cả liên kết với các tập dữ liệu khác khi có được sự đồng ý của các đối tượng nghiên cứu, và có được sự bằng lòng để cho phép xem xét và nhân rộng các phân tích độc lập.

(4) Nắm được những hạn chế của pháp luật về bảo đảm sự riêng tư và tính bảo mật và không được hứa hẹn hay phỏng đoán những quy định pháp luật về sự riêng tư và bảo mật khi không thể được áp dụng.

(5) Xem xét liệu các đối tượng nghiên cứu có thích hợp hay không trước khi tham gia vào một nghiên cứu liên quan đến con người hoặc các tổ chức, trước khi phân tích dữ liệu từ một nghiên cứu như vậy và trong khi xem lại bản thảo để công bố hoặc sử dụng nội bộ. Các nhà thống kê xem xét, xử lý các đối tượng nghiên cứu (ví dụ, hợp đồng bảo mật, kỳ vọng về sự riêng tư, sự thông báo, sự tán thành...) khi đánh giá sự phù hợp của các nguồn dữ liệu²⁰.

¹⁹ Những khuyến nghị này có thể dựa trên phân tích khả năng tiềm năng, độ chính xác kế hoạch của điểm cuối các nghiên cứu hoặc các phương pháp khác để đảm bảo phạm vi thích hợp cho một trong hai phương pháp tiếp cận là phương pháp thống kê cổ điển hoặc phương pháp Bayesian. Phạm vi nghiên cứu cũng cần xem xét tính khả thi của việc thu thập các đối tượng nghiên cứu và giá trị của dữ liệu được thu thập.

²⁰ Xác nhận sự phù hợp không nhất thiết phải đưa ra bởi chính các đối tượng nghiên cứu. Xác nhận này có thể được yêu cầu từ cha mẹ hoặc người giám hộ hợp pháp, điều này bao gồm quy phạm pháp luật cho người giám hộ cho trẻ vị thành niên hay người trưởng thành

(6) Khi cân nhắc xem có nên tham gia phân tích dữ liệu từ một nguồn cụ thể hay không, hãy từ chối tham gia nếu việc này có thể được các cá nhân cung cấp thông tin hiểu và ủng hộ hành vi vi phạm các quyền lợi của họ.

(7) Nhận thấy rằng bất kỳ sự mô tả thống kê nào của các nhóm đều có thể mang theo những rủi ro gây nên định kiến, sự kỳ thị không tốt. Các nhà thống kê nên dự liệu và nhạy bén với cách thức mà thông tin được đưa ra để tránh những tổn hại không cân xứng với các nhóm dễ bị tổn thương.

E. Trách nhiệm với nhóm chuyên gia

Khoa học và thực hành thống kê được tiến hành thường xuyên với các nhóm chuyên gia với các tiêu chuẩn chuyên môn khác nhau. Các nhà thống kê cần phải biết làm thế nào để làm việc một cách có đạo đức trong môi trường này.

Nhà thống kê có đạo đức cần:

(1) Cần nhận ra rằng các ngành khoa học có những tiêu chuẩn, nghĩa vụ và thực hành nghiên cứu khác nhau, các nhà thống kê không có nghĩa vụ đối với các tiêu chuẩn của các ngành nghề khác mà xung đột với Hướng dẫn này.

mà không đủ năng lực hành vi. Trong các nghiên cứu động vật, các nhà thống kê nên tìm hiểu các thủ tục riêng của chủ sở hữu hoặc có sự đồng ý của tổ chức có động vật tham gia vào dự án nghiên cứu.

Trong mọi trường hợp, cần phải tránh hoặc giảm thiểu tối đa việc sử dụng những trò lừa bịp, gian dối. Trong trường hợp cần phải sử dụng và việc sử dụng sẽ mang lại cho chúng ta những tri thức quan trọng, chẳng hạn như trong một số nghiên cứu tâm lý, xã hội học hay các nghiên cứu khác, trước hết cần phải đảm bảo việc xem xét đạo đức một cách độc lập về giao thức và không ngừng theo dõi, giám sát nghiên cứu. Trường hợp tiết lộ đầy đủ các thông số nghiên cứu cho các đối tượng hoặc các nhà điều tra khác là không nên, như một số thử nghiệm lâm sàng ngẫu nhiên, thường thông báo cho họ về bản chất của thông tin được che giấu và lý do để che giấu nó.

(2) Đảm bảo rằng tất cả các cuộc thảo luận và báo cáo về thiết kế và phân tích thống kê phù hợp với Hướng dẫn này.

(3) Tránh thoả hiệp giá trị pháp lý khoa học cho động cơ cá nhân²¹.

(4) Phân đấu để thúc đẩy tính minh bạch trong việc thiết kế, thực hiện và báo cáo hay trình bày các kết quả phân tích.

F. Trách nhiệm với nhà thống kê hoặc nhà thực hành thống kê khác

Nhà thống kê có đạo đức cần phải xem xét tất cả các khía cạnh để giải thích cho hiện tượng quan sát, các nhà quan sát dựa vào kinh nghiệm bản thân cũng như đưa ra các kết quả và sự giải thích khác nhau. Ngay cả trong các quan điểm tranh luận đối nghịch, xu hướng có kết quả tốt nhất khi các nhà thống kê đối xử với nhau bằng sự tôn trọng lẫn nhau và tập trung vào các nguyên tắc khoa học, phương pháp luận và các cách diễn giải dữ liệu.

Nhà thống kê có đạo đức cần:

(1) Thúc đẩy việc chia sẻ dữ liệu và phương pháp càng nhiều càng tốt, phù hợp mà không ảnh hưởng đến tính đúng đắn. Làm cho tài liệu trở nên thích hợp cho việc tái tạo các phân tích, nghiên cứu về siêu dữ liệu, và các nghiên cứu khác của các nhà điều tra có trình độ.

(2) Giúp tăng cường hoạt động của người khác thông qua đánh giá lại một cách thích hợp; trong khi đánh giá lại cần tôn trọng sự khác biệt về

quan điểm và đánh giá các phương pháp, không đưa cảm tính cá nhân vào việc đánh giá. Phân đấu để hoàn thành nhiệm vụ đánh giá lại một cách kỹ lưỡng, chu đáo, và kịp thời.

(3) Làm thâm nhuần tư tưởng trong sinh viên hay những người không phải là các nhà thống kê để thấy rõ giá trị thực tế của các khái niệm và phương pháp mà họ đang học hoặc sử dụng.

(4) Sử dụng đúng khả năng chuyên môn và sự đóng góp là cơ sở cho các quyết định liên quan đến tuyển dụng, sa thải, đề bạt, phân công công việc, xuất bản phẩm và các bài thuyết trình, đề cử cho các cơ quan và các giải thưởng, tài trợ hoặc phê duyệt nghiên cứu và các vấn đề chuyên môn khác.

(5) Không công kích hoặc phân biệt đối xử.

G. Trách nhiệm cáo buộc những hành vi sai trái

Nhà thống kê có đạo đức cần hiểu sự khác nhau giữa thực tiễn khoa học có vấn đề và hành vi dung túng sự sai trái, tránh cả hai trường hợp này, nhưng cũng cần phải biết cách xử lý hai trường hợp này.

Nhà thống kê có đạo đức cần:

(1) Tránh dung túng hoặc bỏ qua những thực hành không đủ năng lực hoặc thiếu đạo đức trong phân tích thống kê

(2) Nhận ra rằng sự khác biệt về quan điểm và lỗi trung thực không cấu thành hành vi sai trái; chúng được phép tranh luận nhưng không cáo buộc.

(3) Biết các định nghĩa, thủ tục liên quan đến hành vi sai trái. Nếu tham gia vào một cuộc điều tra hành vi sai trái cần làm theo những thủ tục quy định.

²¹ Tất cả các nghiên cứu bị hạn chế bởi nguồn lực, bao gồm kinh phí, thời gian và nhân sự. Như vậy có rất ít các nghiên cứu có thể đạt được các tiêu chuẩn cao nhất. Tuy nhiên, các nhà thống kê phải luôn luôn phấn đấu để đạt được các kết quả đúng nhất với những nguồn lực sẵn có và tránh làm việc trên các nghiên cứu có khả năng tạo ra kết quả sai lệch hoặc vô nghĩa.

(4) Duy trì tính bảo mật trong quá trình điều tra, nhưng công khai kết quả điều tra một cách trung thực cho các bên liên quan khi sẵn sàng.

(5) Sau một cuộc điều tra hành vi sai trái, hỗ trợ thích hợp các nỗ lực của tất cả nội dung liên quan, bao gồm cả những báo cáo lỗi khoa học hoặc hành vi sai trái, để họ có thể tiếp tục sự nghiệp như bình thường.

(6) Tránh, và hành động để ngăn cản, chống lại sự trả đũa hoặc làm tổn hại đến công việc của những người có trách nhiệm kêu gọi sự chú ý đến các lỗi khoa học hoặc hành vi sai trái.

H. Trách nhiệm của các nhà sử dụng nhân lực thống kê, bao gồm tổ chức, cá nhân, luật sư, hoặc khách hàng thống kê khác

(1) Cần nhận thức được rằng các hướng dẫn đạo đức tồn tại và đã được xây dựng để bảo vệ và hỗ trợ các nhà thống kê cũng như những người sử dụng²².

(2) Cần nhận thức được rằng những phát hiện có giá trị chính là kết quả của công việc có thẩm quyền trong một môi trường đạo đức. Các nhà sử dụng nhân lực thống kê, nhà tài trợ, hoặc những người được ủy quyền phân tích thống kê có nghĩa vụ phải dựa trên phán đoán chuyên môn của các nhà thống kê đủ điều kiện về phân tích dữ liệu. Nghĩa vụ này đặc biệt có liên quan trong những phân tích hoặc dự báo có tính chất hữu hình, tài chính, hoặc những tác động tâm lý²³.

²² Sự hỗ trợ này sẽ làm giảm nguy cơ việc chỉ học tập sau khi thực tế là bạn đã tham gia một nghiên cứu phi đạo đức.

²³ Trong trường hợp xung đột, các nhà thực hành thống kê và những người sử dụng chúng được khuyến khích để giải quyết các vấn đề về đạo đức nghề nghiệp cá nhân. Nếu quyết định cá nhân không thể thực hiện được, thì các nhà thực hành thống kê có nghĩa vụ đạo đức là cần tiết lộ những nghiên cứu thực tế kém hoặc bị

(3) Cần nhận thức được rằng giá trị các kết quả của nghiên cứu thống kê có thể không đảm bảo phù hợp với sự mong muốn của những người có nhiệm vụ nghiên cứu hay các nhà thực hành thống kê.

(4) Cần nhận thức được rằng nó là trái với Hướng dẫn này để báo cáo hoặc chỉ làm theo những kết quả phù hợp với mong đợi mà không nhìn nhận một cách rõ ràng để tìm ra những cạnh tranh và là cơ sở để chọn lựa kết quả nào để báo cáo, sử dụng hoặc trích dẫn²⁴.

(5) Cần nhận thức được rằng khi coi các nhà thực hành thống kê như các tác giả, hoặc ghi nhận những đóng góp của họ cho các dự án hoặc các ấn phẩm, đòi hỏi phải có sự cho phép rõ ràng của họ, vì nó hàm ý xác nhận sản phẩm.

(6) Hỗ trợ hợp lý phân tích thống kê và vạch trần điểm yếu hay những thực hành thống kê sai.

(7) Phấn đấu để bảo vệ sự tự do chuyên nghiệp và trách nhiệm của các nhà thực hành thống kê - những người thực hiện theo Hướng dẫn này²⁵.

Lan Phương (dịch)

Nguồn: Ethical Guidelines for Statistical Practice, Committee on Professional Ethics of the American Statistical Association, 4/2016

thất bại trước khi nó có thể gây hại cho các đối tượng nghiên cứu hoặc xã hội.

²⁴ Bất kỳ biện pháp thực hiện để đảm bảo một kết quả cụ thể sẽ làm giảm hiệu lực của phân tích. Áp lực đối với các nhà thực hành thống kê là nếu đi chệch khỏi những Hướng dẫn này có thể làm hỏng giá trị của kết quả nghiên cứu và uy tín của các học viên.

²⁵ Trong các tổ chức hay trong các ngành nghề sử dụng phương pháp thống kê chung, các nhà thực hành thống kê có uy tín lớn hơn, có sự ảnh hưởng lớn hơn hay gánh trách nhiệm để bảo vệ sự tự do chuyên nghiệp và trách nhiệm đối với nhà thực hành thống kê cấp dưới thực hiện theo những Hướng dẫn này.